

До разової спеціалізованої ради PhD 8183
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима
Кривоноса, 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства, професора, завідувачки кафедри театрального
мистецтва Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Ванюги Людмили Степанівни

на дисертацію **В. В. Баранюка** на тему «**Формування акторської
майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами
тренінгових технологій**», подану на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

*Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими
науковими програмами.*

Сучасний воєнний стан в країні створює негаразди соціально-економічного, психолого-педагогічного, професійного характеру у сфері театрального мистецтва. Така ситуація породжує психологічні, економічні бар'єри, які сприяють обмеженню методичного оснащення художнього процесу, а також зменшенню рівня сформованості майстерності актора. Звісно, через це ускладнюється його творчий і художньо-естетичний розвиток. Тому нині, незважаючи на всі негаразди в суспільстві, акторам необхідно розвивати свої творчі, когнітивні, гностичні здібності, образно-творче мислення й емоційно-чуттєву сферу, формувати морально-естетичні, духовні й національні цінності, тим самим підвищуючи рівень акторської майстерності. Беручи до уваги наведені аргументи, вважаємо, що дисертаційне дослідження є актуальним і своєчасним.

Підсилюють актуальність дисертаційного дослідження В. Баранюка суперечності, які виявлені та потребують цілеспрямованого розв'язання під час організації професійної підготовки майбутніх фахівців сценічного мистецтва. Таким чином, можемо констатувати, що наукове дослідження, яке

представлене на захист є, безумовно, актуальним, своєчасним і практико орієнтованим.

Зміст роботи відповідає поставленим завданням, а суть досліджуваної проблеми – темі дисертації. Здобувач здійснив продуктивну спробу вирішення поставленої проблеми. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідницької роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (№ 0123U104172). Тему дисертації перезатверджено Вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 5 від 23.12.2024 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертантом уперше:

– *обґрунтовано* сукупність організаційно-педагогічних умов, які позитивно впливають на формування у майбутніх фахівців сценічного мистецтва акторської майстерності засобами тренінгових технологій у процесі навчання у закладах фахової передвищої освіти (комплексне використання тренінгових технологій в освітньому процесі підготовки майбутніх акторів; врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів-акторів; формування творчого освітнього середовища закладу фахової передвищої освіти, спрямованого на креативний розвиток майбутніх акторів), методологічними основами реалізації яких визначено системний, особистісно орієнтований, культурологічний та поліхудожній підходи;

– *розроблено й експериментально* перевірено ефективність структурної моделі формування акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій, яка містить взаємопов'язані блоки (методологічно-цільовий, змістово-процесуальний, результативно-оціночний) та відображає послідовність її впровадження у процесі професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва у закладах

фахової передвищої освіти;

– *схарактеризовано* компоненти акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва (мотиваційно-цільовий, когнітивно-діяльнісний, творчо-рефлексивний) та визначено показники й рівні (низький, середній, високий) її сформованості;

– *уточнено* сутність понять «акторська майстерність», «тренінг», «тренінгові технології», «акторський тренінг», «мотиваційна сфера особистості», «організаційно-педагогічні умови», «творче освітнє середовище», «творчий потенціал особистості майбутнього актора сценічного мистецтва», «формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва»;

– *удосконалено* діагностувальний інструментарій для оцінювання стану сформованості акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва.

– *набули подальшого розвитку* методичні й практичні засади застосування тренінгових технологій для формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва під час професійної підготовки у закладах фахової передвищої освіти.

Нові факти, одержані здобувачем. Дисертація В. Баранюка є дослідженням, що спрямоване на виявлення організаційно-педагогічних умов формування акторської майстерності у майбутніх фахових молодших бакалаврів засобами тренінгових технологій. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на такі результати, що мають вагому цінність. По-перше, цінним, з точки зору педагогічної науки, є здійснення цілісного дослідження проблеми формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій. По-друге, значимим є визначення структурних компонентів (мотиваційно-цільового, когнітивно-діялісного і творчо-рефлексивного) сформованості акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва з відповідними показниками і діагностичним інструментарієм. По-третє, вагомими є розроблена графічна структурна модель, яка охоплює методично-цільовий, змістово-процесуальний і

результативно-оціночний блоки, та обґрунтовані організаційно-педагогічні умови формування акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій. По-четверте, важливим у практичному плані є розробка й апробація авторських тренінгів – арт-терапевтичного релаксаційного й акторського. По-п'яте, розроблено комплекс тренінгових технологій для формування акторської майстерності під час вивчення освітніх компонентів «Основи акторської майстерності», «Акторська майстерність», «Сценічна майстерність» і підібрано комплекс вправ китайської техніки тайцзицюань.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертації В. Баранюка та змісту публікацій дисертанта дають підстави для висновку стосовно наукової достовірності викладених автором результатів. Дисертантом опрацьовано значний масив наукових джерел (190 найменувань), на підставі розгляду яких сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми.

Результати дисертаційного дослідження відображено в 14 публікаціях (10 – одноосібних); із них – 5 статей у наукових фахових виданнях України, 9 статей у збірниках матеріалів конференцій і науково-методичного семінару.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною теоретичною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць і, загалом, не викликає сумніву.

Дисертант використовує в роботі комплекс методів: *теоретичні* (аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, прогнозування, класифікація – для визначення сутності базових понять дослідження; моделювання – для розробки моделі формування акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій; систематизація отриманої інформації – для формулювання висновків дослідження; *емпіричні*: спостереження, діагностувальні (методика Т. Елерса: діагностика мотивації

до успіху, адаптована до дослідження; методика для діагностики навчальної мотивації студентів; тестові завдання; термінологічний словник; тест «Діагностика творчого потенціалу та креативності»; методика «Діагностика рівня розвитку рефлексивності») – для визначення рівнів сформованості акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи) – для перевірки ефективності обґрунтованих організаційно-педагогічних умов і розробленої моделі формування акторської майстерності в майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій; *математичної статистики* – для встановлення кількісних і якісних взаємозалежностей між досліджуваними явищами й процесами для доведення достовірності отриманих результатів.

Дисертаційне дослідження В. Баранюка містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Тербовлянського фахового коледжу культури і мистецтв (Довідка від 13.01.2025 р. б/н); Фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуш) (Довідка від 25.02.2025 р. б/н); Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв (Довідка № 889 від 06.03.2025 р.); Комунального закладу «Чернівецький обласний фаховий коледж мистецтв ім. С. Воробкевича» (Довідка № 18/1 від 07.03.2025 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (190 найменувань, із них 27 – іноземними мовами) і додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 308 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 215 сторінках. Розділи дисертації логічно завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

Дисертант на достатньому науковому рівні обґрунтував вибір теми, її актуальність, визначив мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, аргументував використання обраних методів дослідження.

У першому розділі – **«Формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва як науково-педагогічна проблема»** – як позитивне необхідно відзначити аналіз базових понять дослідження, розгляд потенціалу тренінгових технологій; виокремлення компонентів, показників і рівнів сформованості акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва.

У другому розділі – **«Методичні засади формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій»** – дисертант обґрунтував організаційно-педагогічні умови формування акторської майстерності у майбутніх фахових молодших бакалаврів засобами тренінгових технологій. Особливим надбанням роботи вважаємо розроблену структурну модель формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій. Здобувач виважено підійшов до визначення змістово-процесуального забезпечення формування акторської майстерності у здобувачів фахової передвищої освіти засобами тренінгових технологій.

У третьому розділі – **«Перевірка ефективності структурної моделі й організаційно-педагогічних умов формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій»** – увага зосереджена на діагностиці стану сформованості акторської майстерності у майбутніх фахових молодших бакалаврів, організації і методиці педагогічного експерименту, результатах дослідження щодо формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій.

Виходячи з аналізу основної частини роботи, доходимо висновку, що мета під час виконання дослідження була досягнута, достовірність гіпотези доведена, дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Задум автора дисертації досить чітко виявляється у всіх компонентах її

наукового апарату: в обґрунтуванні актуальності, визначенні мети, завдань, об'єкта, предмета, теоретичних засад дослідження. Звертає на себе увагу логічно виправдана структурованість і послідовність викладу змісту дисертаційної роботи, яка повною мірою відповідає меті та завданням проведеного дослідження. Дисертаційна робота В. Баранюка за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Повнота викладу основних положень дисертації

Основні положення та найбільш важливі результати дисертаційного дослідження, поданого до захисту, опубліковано в необхідному обсязі в 14 наукових виданнях України, пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях. Загалом вимоги щодо кількості та якості публікацій виконано.

Дотримання норм академічної доброчесності

При рецензуванні дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та некоректно оформлених текстових запозичень чи будь-яких ознак неправомірного використання матеріалів інших авторів без зазначення їхнього авторства не виявлено. По всьому тексту роботи простежується єдиний стиль викладу. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, усі ідеї та наукові положення, викладені у ній, отримані автором особисто.

Практична цінність роботи та рекомендації щодо її подальшого використання полягає в розробці й упровадженні у професійну підготовку майбутніх фахівців сценічного мистецтва тренінгової арт-терапевтичної програми «Шлях до себе», акторського тренінгу. Підібрано діагностичний інструментарій для дослідження стану сформованості акторської майстерності майбутніх фахових молодших бакалаврів галузі знань 02 Культура і мистецтво. Обґрунтовано та апробовано організаційно-педагогічні умови, які позитивно впливають на формування акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва під час професійної підготовки у закладах фахової передвищої освіти. Розроблено комплекс тренінгових

технологій для формування акторської майстерності під час вивчення навчальних дисциплін «Основи акторської майстерності», «Акторська майстерність», «Сценічна майстерність». Підібрано комплекс китайських вправ тайцзицюань.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані викладачами закладів різного рівня акредитації мистецького напрямку, що здійснюють підготовку майбутніх акторів сценічного мистецтва, для розробки монографій, підручників, навчально-методичних посібників, проведення науково-методичних семінарів і занять у системі післядипломної мистецької освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність наукових результатів, висновків та рекомендацій у роботі досягається вдалим і коректним використанням різних методів, що дозволило В. Баранюку розробити власний алгоритм наукових пошуків. Дисертант вміло послуговується й загальнонауковими методами, насамперед аналізу, синтезу, класифікації, зіставлення, узагальнення та ін. Вдалим, на нашу думку, є використання здобувачем статистичних методів дослідження, що забезпечило проведення відповідних етапів експерименту на належному рівні, у тому числі перевірку ефективності розробленої структурної моделі та організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх фахівців сценічного мистецтва акторської майстерності засобами тренінгових технологій у процесі навчання у закладах фахової передвищої освіти. Слід відзначити наукову обґрунтованість загальних висновків і висновків до кожного розділу.

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. Вважаємо, що робота б носила більш довершений характер, якби дослідник знайшов можливості здійснити аналіз зарубіжного досвіду

формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій.

2. Вагомим практичним надбанням рецензованого дослідження вважаємо комплекс вправ, представлених у додатку Д (вправи для зняття м'язових затисків; вправи на емоційну пам'ять; вправи для розвитку уваги та уяви; вправи-етюди; вправи на розвиток пластичної уяви тощо). Проте, робота, на нашу думку, значно б виграла, якби було вказано, на яких саме освітніх компонентах освітнього процесу вони були зреалізовані.

3. У п. 1.2 дисертації охарактеризовано різні види тренінгів: психофізичний, акторський, рольовий, перцептивно-орієнтований, ситуаційний, сенситивності, рефлексивний, арт-терапевтичний. Варто було б пояснити, чому зі всіх видів тренінгів автор віддав перевагу релаксаційному й акторському, що розроблені для майбутніх фахівців сценічного мистецтва і представлені в додатках Г і Е.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи В. Баранюка, результати якої відзначаються науковою новизною, є достатньо обґрунтованими, мають теоретичне та практичне значення.

Загальний висновок. Ґрунтовний аналіз дисертаційного дослідження В. Баранюка «Формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових технологій» та опублікованих за його результатами наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація є оригінальною, цілісною, самостійно завершеною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання, яке має теоретичне і практичне значення для педагогічної науки. Чітка логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, й завершеності.

Дисертаційна робота В. Баранюка «Формування акторської майстерності у майбутніх фахівців сценічного мистецтва засобами тренінгових

технологій» є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор, В. Баранюк, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Рецензент :

кандидат мистецтвознавства, професор,
завідувачка кафедри театрального мистецтва
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Людмила ВАНЮГА

